

Osobe treće životne dobi u obiteljskoj zajednici

Barbarić, Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:367990>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-02-24**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za pedagogiju
Preddiplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti i pedagogije

Josipa Barbarić

Osobe treće životne dobi u obiteljskoj zajednici

Završni rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Mirko Lukaš

Osijek, 2022.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za pedagogiju
Preddiplomski studij Hrvatskog jezika i književnosti i pedagogije

Josipa Barbarić

Osobe treće životne dobi u obiteljskoj zajednici

Završni rad

Područje društvenih znanosti, polje pedagogija, grana obiteljska pedagogija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Mirko Lukaš

Osijek, 2022.

Izjava

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 30.8.2022.

Josipa Barbarić, 0122233305
Ime i prezime studenta, JMBAG

Sadržaj

Uvod.....	1
1. Starost i starenje.....	2
1.1. Gerontologija i gerijatrija.....	4
2. Osobe treće životne dobi u obitelji koju čine njihova djeca i unučad.....	6
2.1. Osobe treće životne dobi i njihova djeca.....	6
2.2. Skrb o roditeljima treće životne dobi u obitelji.....	7
2.3. Osobe treće životne dobi i njihova unučad.....	9
3. Osobe treće životne dobi u obiteljskoj zajednici sa supružnikom.....	13
3.1. Uloge muža i žene u trećoj životnoj dobi.....	13
3.2. Uloge oca, majke, djeda i bake na daljinu.....	14
4. Status osoba treće životne dobi prema obiteljskom zakonodavstvu.....	16
Zaključak.....	18
Literatura.....	19

Sažetak

Starost i starenje prirodni su procesi svim osobama treće životne dobi. U tom se razdoblju pojedinac mora prilagoditi svemu novom i do tada nepoznatom, a što nosi ovo životno razdoblje. Život pojedinca se mijenja i postaje drugačiji kao i njegov položaj unutar obitelji. Osobe treće životne dobi moraju prihvatiti mirovinu, a nerijetko i sve lošije fizičko i psihičko zdravlje. U tim trenucima najveću podršku im pružaju članovi njihove obitelji. Neke od promatranih osoba se nalaze unutar obitelji u kojima suživot dijele sa svojom, već odraslom djecom, brinu za njih i strepe nad njima kao i u prošlosti kada su oni još bili djeca. Kako vrijeme odmiče i dolazi sve dublja starost, tako i osobe treće životne dobi sve više trebaju pomoć ljudi oko sebe. U tim trenucima dolazi do zamjene roditeljskih uloga pa sada djeca preuzimaju brigu o svojim sada, već nemoćnim i potrebitim roditeljima. Ta skrb ponekad znači samo odlazak do trgovine umjesto roditelja, a nekada označava svakodnevnu pomoć i brigu, od hranjenja, kupanja do presvlačenja. Uz vlastitu djecu u obitelji se nalazi i unučad. Ova djeca omogućuju da se osobe treće životne dobi ostvare u svojim novim i posebnim ulogama bake i djeda u kojima većina starijih uživa. Baka i djed u svojim unucima pronalaze izvore sreće i životnog veselja, imaju mogućnost biti s njima, djelomično ih odgajati i utjecati na njihovo mišljenje o starijima i razbijanju predrasuda koje prate tu dob. Osobe treće životne dobi koje nemaju djecu ili su se njihova djeca odselila, svoje staračke dane provode u dvoje, maloj obitelji samo s dva supružnika. Za njih ovo postaje vrijeme ponovnog zbližavanja i provođenja zajedničkog vremena kojega sada imaju dovoljno nakon odlaska u mirovinu. U Hrvatskoj su položaj i prava osoba treće životne dobi uređena i regulirana zakonima i pravilnicima koji uređuju njihove pojedine društvene odnose i položaj.

Ključne riječi: obitelj, skrb, starost, treća životna dob, zdravlje.

Uvod

Starost i starenje su prirodni procesi koji zahvaćaju sve ljude koji ulaze u tzv. treću fazu života. *Osobe treće životne dobi, stariji, starci i starice* su sinonim koji u našem društvu govore kako je netko prošao više od pola svoga života i dočeka starost. Ovaj će se rad baviti upravo osobama u toj fazi života s naglaskom na njihovo vrijeme koje provode u obitelji.

U prvom poglavlju obrazlažu se pojmovi starost, starenje, opisuje se proces starenja i podjela treće životne dobi nastala prema godinama starosti. Zatim slijedi kratak osvrt na gerontologiju - znanost o starijim osobama, zdravstvenu zaštitu starijih, gerijatriju i opis pojma ageizam koji je također povezan s trećom životnom dobi.

U drugom poglavlju opisuje se život osoba treće životne dobi u obiteljskoj zajednici koju čine njihova djeca, unučad i oni. Donosi se pogled na međusobni utjecaj starih roditelja na djecu s kojom žive i način na koji se djeca skrbe za svoje roditelje. U ovom se poglavlju prikazuju i odnosi baka i djedova sa svojim unucima unutar obitelji u kojoj žive u zajedničkom kućanstvu.

Iduće poglavlje se bavi osobama treće životne dobi koje žive same sa supružnikom u obitelji. Razrađuje se uloga muža i žene u starosti, kao i uloga bake i djeda, oca i majke na daljinu. Odnosno, prikazuju se razlozi za razdvojenost osoba treće životne dobi i njihove unučadi zbog raznih životnih prilika, koje su odvele djecu daleko od njih.

Zadnje poglavlje prikazuje odnos zakonodavstva Republike Hrvatske i pravnu regulativu statusa osoba treće životne dobi prema obiteljskom zakonu.

Na kraju se donosi zaključak i popis literature.

1. Starost i starenje

Starenje je progresivan proces koji se odvija na nekoliko područja istovremeno, ali se ne odvija kod svih ljudi jednakim intenzitetom (Bogdan, 2018: 4). Starenje je prirodan proces, tijekom kojega se događaju mnogobrojne strukturalne i morfološke promjene u organizmu, koje imaju utjecaja na aktivnost svih tjelesnih organa i sustava (Brajković, 2010: 6).

Postoji nekoliko definicija starenja:

„Starenje je propadanje zrelog organizma kao posljedica promjena, vremenski ovisnih i uglavnom nepovratnih, koje su prirodene svim članovima neke vrste, tako da, s prolaskom vremena, oni mogu postajati sve nesposobniji da se suoče s okolinskim stresom i tako povećaju vjerojatnost smrti“ (Handler, 1960: 200, prema Schaie i Willis, 2001: 20).

„Starenje se odnosi na uredne ili redovite promjene tijekom vremena reprezentativnih organizama koji žive u reprezentativnim okolinama“ (Birren, 1988: 160, prema Schaie i Willis, 2001: 21).

„Starenje obuhvaća skup postupnih promjena organizma u podmakloj životnoj dobi, što rezultira suboptimalnim fiziološkim funkcijama stanica, koje pak uzrokuju polagani gubitak njegovih bioloških sposobnosti i kapaciteta, te završavaju smrću jedinke“ (Duraković i sur., 1990: 5).

Postoje tri aspekta starenja, a to su kalendarsko, biološko i psihološko. Iako se ona odvijaju povezano i paralelno, ipak mogu postojati određena odstupanja i razlike u njihovom napredovanju. Psihološki znakovi starenja kao što su rigidnost u mišljenju, pojavljuju se već u četrdesetima ili čak u tridesetim godinama, dok se s druge strane neke značajke mladosti, kao što su otvoreno i fleksibilno mišljenje, mogu sačuvati do kasne starosti (Pečjak, 2001: 17-18). Biološko starenje obično se izjednačava s biološkim propadanjem i procesima kao što su: boranje kože, slabljenje vida, mišići koji su sve opušteniji. Tijelo se kreće sve sporije i s manje živahnosti, a stav tijela postaje zguren. Zubi ispadaju, a glas postaje nešto viši, slabiji i mekši (Schaie i Willis, 2001: 396). Psihološko starenje posljedica je različitog nasljeđa i drugačijih utjecaja okoline, ali i cjelokupnog životnog puta starijih osoba, svih događaja i doživljaja koje su proživjele. Tako početak i tijek psihološkog starenja ovisi o sposobnostima pojedinca, znanjima i iskustvima koja je tijekom života stekao. Ono ovisi i o načinima suočavanja sa stresom i

životnim problemima, o osobinama ličnosti, životnoj dobi te društvu i kulturi u kojoj osoba živi (Krizmanić, 2014: 22).

„Starost je posljednje razvojno razdoblje u životnom vijeku koje se može definirati prema kronološkoj dobi, socijalnim ulogama ili prema funkcionalnom statusu.” (Galić i Tomasović Mrčela, 2013:4)

„Socijalna starost se odnosi na izmijenjene socijalne uloge pojedinca u društvu. Iz definicije starenja kao procesa napuštanja dosadašnjih društvenih uloga i preuzimanja onih primjerenih dobi uočava se naglasak na upravo ovom segmentu starosti – socijalnoj isključenosti. Dakako, socijalna isključenost nije uvijek prisutna u jednakoj mjeri kod svih osoba. Neke osobe u svojim starim danima ostaju društveno vrlo aktivne. Dokazana je uska povezanost socijalne starosti i kronološke dobi, iako i biološka i psihološka nisu nezavisne od kronološke starosti” (Kuzma, 2016: 7).

Ako se 75 godina uzme kao prosječna dob starosti u razvijenim zemljama, prema tome posljednja trećina života počinje nakon pedesete godine, a može se podijeliti na četiri vremenska razdoblja. Od pedeset do šezdeset godina ili *kasnu srednju dob*. Od šezdeset do sedamdeset godina ili *mlađu starost*, od sedamdeset do osamdeset godina ili *srednju starost* i nakon osamdesete godine na *visoku starost* (Pečjak, 2001: 21).

Starenje se može promatrati i kao endogeni ili kao egzogeni proces. Prema endogenom stajalištu starenje je nenamjieran proces koji djeluje kumulativno s prolaskom vremena, posljedica čega su nepovoljne promjene stanica, a prema egzogenom pogledu starenje je posljedica oštećenja koja se događaju usred zaraza, nesreća ili otrova u vanjskoj okolini (Cowdry, 1942, prema Schaie i Willis, 2001: 20).

1.1. Gerontologija i gerijatrija

Gerontologija je znanost koja proučava promjene organizma u normalnom procesu starenja i bavi se tjelesnim, psihičkim i socijalnim posebnostima starijih osoba. Riječ je sačinjena od grčkih riječi: *geron*= starac, *logos*= znanost“ (Duraković i sur., 2007: 1).

Gerontologija se dijeli na biološku ili medicinsku, psihološku i socijalnu (Brajković, 2010, prema Jančić, 2021: 12). „Biološka gerontologija proučava biološke osnove starenja organa i organskih sustava“ (Zovko i sur., 2020: 21, Jančić, 2021: 12). Psihološka gerontologija istražuje sve psihičke promjene koje se događaju u starosti (Zovko i sur., 2020, prema Jančić, 2021: 12). „Socijalna gerontologija istražuje kako društvena struktura utječe na populaciju starijih osoba, posebno na njihovo osobno iskustvo starenja i obrnuto kako starije osobe i njihova iskustva sa starenjem utječu na cjelokupnu društvenu strukturu“ (Mali i Štambuk, 2019: 129, prema Jančić, 2021: 12).

Gerijatrija je medicina starije dobi „...interdisciplinska medicinska znanost koja se bavi proučavanjem bolesnih stanja u osoba starije životne dobi, njihovim sprječavanjem i liječenjem.“ Riječ je sačinjena od grčkih riječi: *geron*= starac, *iatreia*= liječenje. Termin gerijatrija uveo je 1909. godine Ignaz Natscher, liječnik iz SAD-a (Duraković i sur., 2007: 1).

Ageizam je nepriznavanje ili ograničavanje prava starosnih skupina. To je određena vrsta ilustracije u kojoj se osobu isključuje iz društvenog života, najčešći primjeri u društvima su prisilna umirovljenja. Pri čemu se to ne čini iz moralnih, političkih ili ideoloških razloga, nego zbog same kalendarske starosti. Starije se osobe, unatoč velikim međusobnim razlikama silom stavljaju u jednake skupine, gdje im je propisana ista društvena uloga (Pečjak, 2001: 86).

Moguće definicije ageizma su (*Glasilo sivih pantera*, prema Pečjak, 2001: 86):

- Diskriminacija osoba na osnovi kalendarskih starosti.
- Gledište koje ne prihvaća individualni pristup starijim osobama nakon određenog broja godina.
- Određivanje sposobnosti i propisivanje društvenih uloga isključivo na temelju životne dobi.
- Stvaranje stereotipa i sustavna diskriminacija ljudi samo zato što su stari.

Ageizam se može podijeliti na tri kategorije: prva kategorija podrazumijeva ponašanje koje isključuje i ignorira starije osobe. Druga kategorija podrazumijeva diskriminaciju starijih osoba, zlostavljanje i promoviranje negativne slike putem medija i treća kategorija podrazumijeva pozitivnije ponašanje, odnosno zaštitničko ponašanje (Periša i Kufrin, 2009, prema Jančić, 2021: 10).

2. Osobe treće životne dobi u obitelji koju čine njihova djeca i unučad

Većina starih ljudi u Hrvatskoj živi kod kuće, u obitelji ili sama. Obitelj je starijim ljudima primarni izvor socijalne podrške (Despot Lučanin, 2014: 340). U obitelji u kojoj žive tri generacije dolazi do ispreplitanja različitih uloga, pa je tako jedna osoba istovremeno i otac i sin i muž ili pak i majka i kćer i žena. U takvim obiteljima starije osobe moraju se prilagoditi na svoje uloge majke/oca te bake i djeda.

2.1. Osobe treće životne dobi i njihova djeca

U Hrvatskoj gotovo 400 000 mladih ljudi, starijih od 25 godina, živi s roditeljima u istom kućanstvu. Pojedini zato što to žele, ali većina zbog neimaštine ili nezaposlenosti koja im onemogućava da se osamostale (Krizmanić, 2014: 36).

Očevi i majke, sada već odrasle djece i dalje se brinu o svojoj djeci. Roditelji koji su u razdoblju mlađe starosti trebali bi krenuti uživati u mirovini i mirnijem razdoblju života, ali često do toga ne dolazi, već se opterećuju izborima i životom vlastite djece (Krizmanić, 2014: 54, 77). U vremenu krize i velike nezaposlenosti svaki roditelj želi da mu dijete dobije što prije i što bolji posao (Krizmanić, 2014:77). Zbog dijeljenja istog životnog prostora roditelji znaju sve o problemima i financijskoj situaciji ili pak situaciji na poslu svoje djece pa dijele brigu i narušavaju vlastiti mir u slučaju bilo kakvih problema na tom polju. Ovdje se uočava kako zajednički suživot može imati negativan utjecaj na svakodnevno opterećivanje starijih i njihov mir. Kada su u odvojenim kućanstvima starije osobe nisu toliko u tijeku s informacijama i problemima koji se dešavaju u obiteljima njihovog djeteta. Pokušaj davanja savjeta starijih osoba mlađima zna često biti loše primljen jer mnogi danas ne vole savjete ako za njihovo rješenje nisu pitali. Ili miješanje u privatne stvari koje se tiču samo, na primjer, supružnika, ali ne i njihovih roditelja.

Roditelji bi svojoj odrasloj djeci svakako trebali biti „pri ruci“ u trenucima u kojima se oni odlučuju za profesionalni, partnerski ili neki drugi izbor. Sugerirati im ili dati svoje mišljenje, ali nikako ga ne nametati ili uporno zahtijevati samo jedan jedini predloženi izbor

(Krizmanić, 2014: 54-55). Takvo ponašanje može dovesti do nesuglasica i narušavati odnose unutar obitelji. Djeca odrasla u zajedničkom kućanstvu ne dobivaju dovoljno prostora za svoj privatni život, a roditelji nastoje na različite načine trajno sudjelovati u životu svoje odrasle djece. Majke koje su prema svojoj djeci, većinom kćerima, trajno kritične i zahtjevne jednog dana su suočene s *bumerang-efektom*, kojima im njihova djeca vraćaju udarce koje su bila prisiljena podnositi živeći godinama s roditeljima u zajedničkom kućanstvu (Krizmanić, 2014:44).

„Dugovječni roditelji bi se trebali postupno odreći svoje uloge roditelja i pretvoriti ju u ulogu sustanara. Danas se mnogi više i ne sjećaju sustanarskih odnosa, koji su poslije Drugog svjetskog rata na našim prostorima bili veoma česti... U stanovima u kojima je živjelo više obitelji svi su se morali prilagoditi tom životu i poštivati privatnost ostalih u stanu. Kada bi se neki od roditelja koji žive zajedno sa svojom, već sredovječnom djecom sjetili sustanarstva i tadašnjih nepisanih pravila ponašanja, znatno bi porasla kvaliteta života svih uključenih.“ (Krizmanić, 2014: 44-45).

2.2. Skrb o roditeljima treće životne dobi u obitelji

Pred kraj života dolazi do zamjena uloga između roditelja i djece u kojima roditelji sve više postaju ovisni o drugima. „Starije osobe ovise o drugima i njihova budućnost ovisi o tim neformalnim pružateljima skrbi koji mogu biti djeca, unuci, prijatelji i mnogi drugi. Sve nas to zapravo, opet vraća na situaciju u kojoj je izrazito važna prilagodba samog oblika i vrste skrbi za starije osobe. Ako se to neće dogoditi, starije osobe će biti primorane otići u specijalizirane institucije čime im se uskraćuju želje za što dužim ostankom kod kuće“ (Kučko, 2020: 20). Iako postoji ustaljeno mišljenje da djeca jedva čekaju smjestiti roditelje u starački dom, to zapravo i prema statističkim pokazateljima nije točno. Na jednu nepokretnu osobu treće životne dobi u domu za stare i nemoćne, postoje dvije do tri nepokretne osobe koje su na skrbi svoje djece u obitelji (Schaie i Willis, 2001: 56-57).

Pojam *odgovornost djece* „...je osjećaj osobne obveze koju odrasla djeca imaju prema dobrobiti svojih ostarjelih roditelja. To može uključivati osjećaj dužnosti ili želju da štite i skrbe o svojim starijim roditeljima“ (Schaie i Willis, 2001: 156).

Skrb o starijim roditeljima pada na odraslu djecu i to najčešće na odrasle kćeri. Budući da je više od polovice svih srednjovječnih žena zaposleno, skrb o ostarjelim roditeljima može predstavljati napor, posebno zato što se žene u ovoj dobnoj skupini moraju brinuti o vlastitim obiteljima. Međutim, zaposlene žene uspijevaju provesti gotovo jednako vrijeme pomažući svojim roditeljima kao i nezaposlene žene, iako se za to moraju odricati određenog slobodnog vremena (Schaie i Willis, 2001: 159). Statistički gledano kćeri puno više pružaju skrb roditeljima nego sinovi, jer najčešće jedan od supružnika treće životne dobi nakon smrti drugog, odlazi iz svoje kuća u obitelj kćeri, a ne sina. Starijim roditeljima kćeri više pomažu u zadacima koji zahtijevaju neposrednu, instrumentalnu, intenzivnu i emocionalnu potporu (Schaie i Willis, 2001: 159).

Odrasla djeca pružaju podršku ostarjelim roditeljima emocionalnom potporom, druže se, razveseljavaju ih kad su potišteni, slušaju o njihovim brigama i strahovima. Djeca pružaju roditeljima i neposredne usluge kao što su nabavka, prijevoz, obavljanje sitnih poslova u kući te odlasci u ljekarne ili na neka druga mjesta umjesto roditelja. Kada se radi o nepokretnima ili potpuno nesamostalnim roditeljima, onda se tu ubrajaju i dnevne aktivnosti kupanja, pripreme obroka i hranjenja, davanja lijekova i sl. Djeca često posreduju između starije osobe te formalnih uslužnih udruga i ustanova ispunjavajući obrasce vezane uz financije i zdravstvene usluge (Schaie i Willis, 2001: 58).

Skrb o starijima u obitelji sobom nosi i određene napore. Skrbnik doživljava emocionalni napor koji se manifestira brigom o zdravlju i sigurnosti starijeg roditelja, potrebom prihvaćanja promjena na roditelju, odnosno njegovog sve lošijeg psihičkog i fizičkog stanja. Drugi problem je ograničenje s vremenom i slobodom. Ako je roditelj relativno ili potpuno nepokretna osoba, dolazi do nemogućnosti odlazaka na godišnje odmori i dužeg izbivanja iz obitelji (Schaie i Willis, 2001: 58). Djeca koja nisu navikla na takve bliske tjelesne kontakte unutar obitelji često fiziološki ne mogu pružiti takvu pomoć svojim roditeljima. Tu se ne govori o pomanjkanju privrženosti ili općenito motivacije za pružanje skrbi, već o fizičkoj nemogućnosti podnošenja čišćenja i pranja koje je potrebno nepokretnim roditeljima (Krizmanić, 2014: 72). Često dolazi i do sukoba unutar ostatka obitelji, skrbnika i osobe treće životne dobi jer se sva pažnja preusmjerava na jednu osobu, dok se druge mogu osjećati zapostavljeno (Schaie i Willis, 2001: 58).

U ovakvim situacijama moguće je da dođe i do fizičkog ili psihičkog nasilja nad starijima i nemoćnima u obitelji. „Može se pretpostaviti da starije osobe lošijih funkcionalnih sposobnosti trebaju pomoć u aktivnostima svakodnevnog življenja, što kod osoba koja tu pomoć ili skrb pružaju može izazvati negodovanje i nezadovoljstvo, frustracije i stres, a što može povećati rizik za psihičkim nasiljem.“ (Rusac, 2011: 93). „Nasilje nad starijima događa se i prisutno je u društvu... Starije osobe najviše iskazuju doživljeno psihičko nasilje, zatim materijalno nasilje, pa tjelesno nasilje i najrjeđe seksualno nasilje“ (Rusac, 2009: 591). „Radi se ne samo o osobnom, već i društvenom problemu koji može utjecati na kvalitetu života starijih ljudi. Stoga je važno sustavno uvoditi mjere socijalne politike koje će biti usmjerene na poboljšanje mjera socijalne, zdravstvene, psihosocijalne i pravne skrbi s ciljem povećanja kvalitete života starijih i smanjivanja njihove marginalizacije i viktimizacije“ (Rusac, 2009: 591).

Postoje i pozitivni utjecaji skrbi za starije unutar obitelji. „Mnogi skrbnici navode osjećaj samozadovoljstva i povećanog samopoštovanja koje potječe iz spoznaje da ispunjavaju odgovornosti i da savladavaju osobne izazove“ (Schaie i Willis, 2001: 58).

Na kraju se može izdvojiti citat: „Čak i ako naši roditelji nisu ispunili svoju dužnost prema nama, mi nismo zbog toga manje dužni posvetiti im pozornost kao i bilo kojem drugom ljudskom biću u nevolji. Ne učiniti to bila bi nepravda, i to ne samo s obzirom na roditelje za čiju potrebu znamo nego i s obzirom na ljudski svijet općenito“ (Ducommun-Nagy, 2009: 146-147).

2.3. Osobe treće životne dobi i njihova unučad

Starije životno doba sa sobom nosi i novu životnu ulogu u kojoj se nalaze osobe treće životne dobi, a to je uloga bake ili djeda. Utvrđeno je nekoliko načina igranja uloga bake ili djeda. Uobičajeni način igranja ovih uloga jest *formalan* način. Uloga bake i djeda odigrava se u prilično tradicionalnom smislu, u kojoj oni povremeno udovoljavaju djetetu, ponekad pomažu u čuvanju djeteta i pokazuju stalno zanimanje za svoje unuča, ali ne petljaju se u sam odgoj djeteta i udaljavaju se te prepuštaju tu odgovornost roditeljima. Ovakav način je karakterističan za dob iznad 65 godina (Schaie i Willis, 2001: 159).

Drugi tip načina igranja ove uloge je *zabavljачki*. Odnos bake ili djeda s unučadi je obilježen veselošću i zabavom. Oni se trude udovoljavati djetetovim željama u igri i slobodnom

vremenu. Baka i djed sami traže što zanimljivije igrice, društvene igre i zanimacije koje bi mogli koristiti tijekom provođenja slobodnog vremena sa svojim unucima. Ovakav tip je karakterističan za mlađe djedove i bake. Smatra se da su ove bake i djedovi nestašniji s malom djecom, a ozbiljniji sa starijom unučadi (Schaie i Willis, 2001: 159).

Druga dva tipa su manje prisutna u našim krajevima. Prvi tip u kojem su baka ili djed osobe koje su *nadomjestak roditelja*. Do te uloge dolazi ako su roditelji djeteta previše zaposleni ili su iz nekog razloga odsutni iz života djeteta (smrt, razvod, migracije). U takvom odnosu velika je emocionalna povezanost između unučadi i djeda ili bake. Druga je uloga *riznica obiteljske mudrosti*. Tu ulogu češće igraju djedovi, nego bake. Obitelji u kojima takva uloga postoji, tradicionalne su i patrijarhalne s autoritarnim djedom koji nastoji kontrolirati kako svoju odraslu djecu, tako i unučad.

Postoje različite uloge koje mogu vrlo uspješno odraditi bake i djedovi u komunikaciji sa svojim unucima, a one se promatraju kao:

Stabilizator – „...stalni lik u vremenima obiteljskih nevolja ili prijelaza, izraz trajanja obitelji i njezino središte obiteljskih kontakata i susreta“ (Bengston, 1958, Johnson, 1985, prema Schaie i Willis, 2001: 160).

Obiteljski čuvar – „...od kojeg se može tražiti da pruži zaštitu i skrb u slučaju nužde i na kojeg se može računati kao na podršku ako financije ili karijere mlađih članova obitelji krenu loše“ (Schaie i Willis, 2001: 160).

Sudac između druge i treće generacije obitelji – olakšava napetost između generacija, pregovara između sukoba djece i unučadi. Tumači drugu generaciju trećoj i tako smiruje obiteljske svađe i nesuglasice: „Tvoja se majka samo brine za tebe.“, „Tvoj je otac opterećen na poslu.“, „Sjećam se kad je tvoja majka išla na maturalsku večer i ona je kao i ti htjela skupu haljinu“ (Schaie i Willis, 2001: 160).

Obiteljski povjesničar – pomaže obitelji da poveže svoju prošlost sa sadašnjošću i da razumije kako se ona razvijala. Trudi se održati vrijednosti koje se provlače unutar generacija i čine bitnu okosnicu obitelji. „Mi smo obitelj koja se u teškim vremenima drži zajedno, mi smo uvijek podržavali jedan drugog.“ „Mi smo obitelj koja je uvijek poštovala okoliš, djed se brinuo za očuvanje tla, a i mi danas recikliramo otpad“ (Schaie i Willis, 2001: 160).

Unuci su prema autentičnim izvještajima velika radost bakama i djedovima koja se uvelike razlikuje od radosti roditelja same djece. Mladi parovi su potpuno nepripremljeni za

ulogu roditelja, a djedovi i bake su taj dio života prošli i sada kada su im djeca odrasla i imaju svoju djecu, oni se mogu posvetiti unucima više nego što su se mogli svojoj djeci. Osim toga, iako žive u istoj obitelji, ne moraju konstantno biti s njima cijele dane ili ih odgajati, za to služe roditelji (Krizmanić, 2014: 83-84).

Djedovi i bake vole ih na drukčiji način, nego što su voljeli svoju djecu, odnosno roditelje unučadi. Za bavljenje svojom djecom nisu nikad imali dovoljno vremena, a i uvijek su nešto od njih očekivali: „Lijep izgled, izuzetnu pamet, odlične ocjene, uspjeh u poslu, pravog partnera.“ Djedovi i bake nemaju takvih očekivanja od svojih unuka. Za njih su oni najpametniji i najposlušniji, a ako se kod nekog od njih i naslućuje neki nedostatak, on se uvijek može pripisati zetovoj ili snahinoj obitelji ili pogrešnom odgoju roditelja (Krizmanić, 2014: 86).

„Simone de Beauvoir ovako opisuje odnos baka i djedova prema unučadi: Oni mogu voljeti djecu bez ikakve naknade, velikodušno zato što nemaju na njih prava, niti odgovornosti prema njima, na njima nije nezahvalan zadatak dječjeg odgoja, ne moraju reći ne, ne moraju sadašnji trenutak žrtvovati budućnosti. Stoga je dijete često vrlo nježno prema njima, kod njih nalazi zaštitu od roditeljske strogoće... Oni pak u ljubavi koju daju svojim unucima nalaze naknadu za netrpeljivost posredne generacije, osjećaju se pomlađeni u dodiru s njihovom mladošću. I kada nisu u srodstvu, prijateljstvo mladih sa starima je dragocjeno, ono im pruža utisak da žive i dalje njihovo vrijeme, budi se njihova vlastita mladost, što ih nosi u beskraj budućnosti" (Starost, II, 242-243, prema Hlača, 1994: 256).

Unučad utječe i na odnos supružnika koji dobivaju novu kvalitetu bračnog života. Bake i djedovi kao partneri pod stare dane gotovo više i nemaju tema za razgovor, a sada se odjednom ne mogu dovoljno napričati sa svojim unucima. Primjećuju što unuka ili unuk rade, što su novo naučili reći ili učinili, prepričavaju međusobne dogodovštine koje su doživjeli s njima u parku, u igri kod kuće ili za ručkom. Djedovi i bake uspoređuju unučad sa svojom djecom što ih vraća u mlade dane. U druženju baka i djedova s unucima nestaje određeni oblik usamljenosti koju su možda osjetili kada su im djeca našla svoje partnere i ušli u brak i nekako u drugi plan stavili svoje roditelje. Sada ti njihovi roditelji osjećaju kako su ponovno bitni i korisni i sudjeluju u životu unučadi. Imaju određen osjećaj ponosa i korisnosti (Krizmanić, 2014: 84).

Djedovi i bake omogućuju djeci i mladima dodir sa starijom generacijom i upoznavanje njihovih doživljaja i ponašanja. Zbog toga je potrebno naglasiti koliko je važno da djedovi i bake žive u obitelji s djecom i sudjeluju u suživotu s njima. U društvu u kojem se toliko ističe važnost

mladosti i mladenačkog izgleda, djeca koja odrastaju bez djedova i baka od malih nogu doživljavaju ostarjele osobe kao nešto dosadno i pomalo negativno te opterećujuće. Dok suprotno njima, djeca koja su imala priliku odrastati uz brižne, tople, odane i privržene bake i djedove neće steći takve negativne stereotipe i predrasude, te će uživati u druženju s njima. (Krizmanić, 2014: 85).

Osobe treće životne dobi kao djedovi i bake mogu sudjelovati u igrama unuka na sasvim drugačiji način nego sa svojom djecom. Mogu im se u potpunosti posvetiti, kreativno pridonositi igrama koje djeca sama izmišljaju, mogu im čitati priče ili samo prepričavati kako je svijet izgledao prije Facebooka, Instagrama ili Twittera. Sve to im omogućuje slobodno vrijeme koje imaju nakon odlaska u mirovinu. Igranje društvenih igara s unucima također je i prilika za odgoj djece. U tim igrama djeca mogu naučiti kako se nositi s neuspjehom i uspjehom, kako se treba držati određenih pravila i kako se ne smije varati. To je prilika da upoznaju reakcije unuka na neuspjehe ili uspjehe, njihovu ustrajnost u igri, motivaciju do pobjede, mogućnost prepoznavanja igrača kao suigrača, a ne neprijatelja (Krizmanić, 2014: 86). Ovakva svakodnevnica u obiteljskom domu za unuke, djedove i bake ima mnoštvo dobrih utjecaja u razvoju djeteta. Starci se osjećaju zadovoljnije i ispunjeno. Umirovljeničke dane im ne ispunjava monotonija, već radost življenja.

3. Osobe treće životne dobi u obiteljskoj zajednici sa supružnikom

Iako veliki broj starijih osoba živi u obiteljima koje čine njihova djeca i unuci, postoji i dio onih koji pod stare dane žive sami sa svojim supružnikom jer nisu imali djecu ili su se ona osamostalila i odselila. Na kraju postoji i oblik života u trećoj životnoj dobi u kojem starije osobe ostaju same i napuštene nakon smrti svoga supružnika. Za njih je svakodnevica u obitelji potpuno drukčija od onih koje su do sada opisane u radu.

3.1. Uloge muža i žene u trećoj životnoj dobi

Kada starije osobe isprate i svoje zadnje dijete iz obiteljske kuće ostaju same. Roditelji se ponovno vraćaju ulozi muža i žene koje nisu više prvenstveno majka i otac. Kako se roditelji uključuju u zahtjeve podizanja i odgajanja djece, razine komunikacije i druženja između muža i žene mogu se smanjiti (Schaie i Willis, 2001: 153). Kada se dogodi da pod stare dane dvoje ljudi ostane samo nakon mnogo desetljeća, dolazi do potpune promjene u njihovom stilu života. U tom je životnom razdoblju vrlo važno smanjiti svaki oblik kritičnosti prema partneru ili partnerici s kojom se zajedno ostarjelo (Krizmanić, 2014: 75-76).

Starenjem partnera postaju uočljive vanjske i unutrašnje, pozitivne ili negativne pojave koje se odražavaju na zajednički život. Ljudi stare vrlo različito stoga je važno prihvatiti promjene koje se dešavaju s obje strane. Nejednaki proces starenja mogu otežati njihov obiteljski i bračni život. Partner koji sam teško podnosi starenje od sad mora prihvatiti i starenje svog najbližeg. Međutim, nije svatko sposoban da se prilagodi starenju svog partnera kao i utjecaju vanjskih promjena. Nekad je žena ta koja ima manje snage, dok suprug održava svoju vitalnost i pokretljivost, drugi put je obratno. Oni tada zavide vitalnosti bračnog partnera, a nekada to i otvoreno priznaju (Martinčević-Ljumanović, 1985: 125).

Događa se katkad da partner gubi snagu razuma i duha. Tada se jedva može govoriti o zajedničkom životu u obitelji. Nekada dolazi do toga da partneri zbog dubokih razlika u njihovu životu dugo nisu ostvarili istinsku zajednicu, ali se kasnije udružuju u *sudbinsko drugarstvo*. To se odražava na način da suprug sada sve više pruža pripomoć u domaćinstvu i kućanskim poslovima onom drugom. I to puno više nego u mlađim danima što im sada omogućuje više

vremena i manje obveza u starim danima. Za umirovljenike je to lijek protiv *bolesti umirovljenja* i predstavlja okupaciju radom (Martinčević-Ljumanović, 1985: 127).

Prilagodbu na svojevrsan novi početak bračnog života ili njegov aktivniji nastavak mogu olakšati zajednički izleti, šetnje, posjeti umirovljenim prijateljima, stjecanje nekih novih znanja i vještina. Starost je prilika da osobe koje su dočekale samoću u obitelji u dvoje zadovoljno završe život, naročito ako su se psihološki pripremili za razdoblje bez određenih obveza (Krizmanić, 2014: 77). Treba i kod sebe i kod partnera otkriti dobre strane i područja u kojima kao do starenja da ni nije došlo ili da to starenje nije tako vidljivo (Krizmanić, 2014: 75-76).

3.2. Uloge oca, majke, djeda i bake na daljinu

Iako nisu u istoj zajednici, osobe treće životne dobi i dalje imaju ulogu oca i majke te djeda i bake. U vremenima krize i velike nezaposlenosti svaki roditelj želi da mu dijete što prije dobije radno mjesto i počne raditi pa makar to bilo i negdje izvan Hrvatske. Oni žele da im djeca žive smirenije i sigurnije, čak ako je to i na drugom kraju svijeta. Sve je bolje od nezaposlenosti i deprimiranosti koju nudi sadašnjost i neizvjesna budućnost. Zbog toga ove osobe nemaju problema niti s odvojenošću od djece niti s njihovom selidbom ako je ona pod cijenu sreće. Mnogi se roditelji hvale time što su im djeca otišla u neku drugu zemlju i ondje zadovoljno i uspješno žive. Ipak, teško im pada kada im unuci rastu bez bake i djeda, kada ih ne mogu vidjeti po nekoliko tjedana ili mjeseci, pričati im priče, igrati se s njima ili šetati s njima po parku. Njihova unučad za njih postoji samo u virtualnom svijetu preko kamere ili telefonskih poziva (Krizmanić, 2014: 78).

Unučad, kao jedna od glavnih okupacija starijih osoba, svojom odsutnošću, stvara osjećaj usamljenosti i nedostajanja kod baka i djedova. „Usamljenost se definira kao bolno i negativno iskustvo koje je posljedica nedostatka socijalnih odnosa osoba, a koja je vrlo subjektivna pojava. Usamljenost se navodi kao jedan od najizraženijih problema starenja, a istovremeno ima veliku ulogu u subjektivnom osjećaju zadovoljstva životom.“ (Wenger i sur., 1996, Lacković-Grgin, 2008, prema Vuletić i Stapić, 2013: 46). Ove osobe vjeruju da bi im život bio puno aktivniji i življi kada bi im njihovi unuci dolazili u posjet, da s njima provode dio slobodnog vremena,

igraju se ili idu u šetnju i da tijekom njihovih odlazaka nestrpljivo iščekuju njihove ponovne dolaske.

Često se dešava da se roditelji već odrasle djece, koja ne žive s njima, osjećaju zanemareno ili odbačeno ako njihova djeca ne dolaze dovoljno često u posjete. Iako je često relativan pojam koji ovisi od osobe do osobe. Isto se to događa i kada djeca daju prednost vlastitoj djeci ili supružnicima, a ne roditeljima pa ove osobe treće životne dobi imaju osjećaj da su gurnute u drugi plan (Ducommun-Nagy, 2009: 153-154). „Dijete zauzima prvo mjesto u odlukama roditelja, no svaki je roditelj svjestan da će dijete odrasti i da je neophodno da odraslo dijete nađe partnera/partnericu, čime roditelj gubi svoje dotad primarno mjesto u životu djeteta“ (Novak, 2020: 7). Međutim, kada djeca stave na vagu potrebe svojih supružnika i roditelja, roditelji se osjećaju odbačenima i traže lojalnost. Tada se treba pronaći načine na koje će se udovolji roditeljskim zahtjevima, ali i ne naštetiti vlastitom braku. Čak ako su roditelji poduprli odluku i zavoljeli izabranike svoje djece, vjerojatno će biti ljubomorni zbog mjesta koje oni zauzimaju u životima njihove djece, a s druge strane, djeca će se ponekad osjećati loše jer misle kako roditelje, s kojima ne žive, zanemaruju i ne obilaze dovoljno ili ne sudjeluju u njihovim životima (Ducommun-Nagy, 2009: 153-154).

4. Status osoba treće životne dobi prema obiteljskom zakonodavstvu

Obiteljsko zakonodavstvo Republike Hrvatske sadrži nekoliko odredbi kojima određuje status osoba treće životne dobi. Pravnom normom izražen je tek minimum sadržaja koji životno postoje između baka, djedova, unučadi i ostalih srodnika (Hlača, 1994: 256).

„Ako je jedan od djetetovih roditelja umro, njegovi baka i djed po tom roditelju sporazumjet će se s drugim roditeljem o načinu održavanja osobnih odnosa s djetetom. Ako do takvog sporazuma ne dođe, o tome će odlučiti organi starateljstva” (Hlača, 1994: 256). Radi se o tome da roditeljska skrb ne znači isključivo pravo roditelja nad djetetom, nego se radi dobrobiti djeteta omogućuje kontakte s djedom i bakom koji obogaćuju duhovni razvoj djeteta promicanjem tradicionalnih multigeneracijskih veza među članovima obitelji (Hlača, 1994: 256).

„Jedna od temeljnih funkcija obitelji je osiguranje materijalnih sredstava radi zadovoljenja potreba članova obitelji. U slučaju neispunjenja ove funkcije ona se osigurava obvezom uzdržavanja kao prisilnim izrazom obiteljske solidarnosti u interesu društvene zajednice. Pravo na uzdržavanje postoji i između drugih krvnih srodnika u prvoj uzlaznoj i silaznoj liniji (ZBPO, čl. 246, prema Hlača, 1994: 257). Pravo na uzdržavanje od krvnih srodnika ostvaruje se onim redom kojim su oni pozvani na nasljeđivanje (ZBPO, čl. 247, prema Hlača, 1994: 257). Ako je više obveza uzdržavanja one dijele između njih se prema njihovim mogućnostima za ostvarivanje ove obveze (ZBPO, čl. 248, prema Hlača, 1994: 257)”.

„Pravni status fizičkih osoba u europskom pravnom krugu određen je poslovnom sposobnošću, a institut starateljstva bio je povijesni pokušaj zaštite osobnih i imovinskih interesa predstavljanjem volje nesposobnih osoba. Ako osoba nije izgubila sposobnost rasuđivanja, njezina pravna samostalnost ostaje nedirnutom, volja će, primjerice preko oporuke, ostvarivati učinke i nakon njezine smrti. Gubitak sposobnosti za rasuđivanje koji bi nastupio nakon što je oporuka napravljena ne utječe na njezinu pravovaljanost” (ZON, prema Hlača, 1994: 257).

„Pravni status starih osoba koje su zbog senilnosti postale nesposobne za rasuđivanje determiniran je u pravnom sustavu Republike Hrvatske djelomičnim lišenjem poslovne sposobnosti i postavljanjem staratelja” (Hlača, 1994: 257). “Senilnost je u *Zakonu o braku i porodičnim odnosima* navedena kao jedan od razloga za donošenje odluke o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti (čl. 205) kad punoljetna osoba svojim postupcima neposredno ugrožava svoja prava i interese ili prava i interese drugih osoba. Psihijatrijsko vještačenje bitan je sadržaj

izvanparničnog postupka radi lišenja poslovne sposobnosti. U suvremenim društvima, napose onima na višem stupnju razvoja, zamjetan je porast broja starijih osoba u općoj populaciji, što dovodi do izraženijih gerijatrijskih psihičkih poremećaja” (Hlača, 1994: 257).

„Za staratelja se postavlja osoba koja ima osobna svojstva i sposobnosti potrebne za obavljanje te dužnosti i koja pristane da bude staratelj. Ako je moguće i da nije u suprotnosti s interesima štićenika za staratelja se postavlja ponajprije njegov najbliži srodnik (ZBPO, čl. 174, prema Hlača, 1994: 257).

Zaključak

Osobe treće životne dobi prolaze prirodan proces starenja. Mnogi od njih taj proces prolaze u obiteljima koje čine njihova djeca i unuci. Zbog dijeljenja zajedničkog životnog prostora često može dolaziti do obiteljskih nesuglasica ili narušavanja mira i opterećivanja starijih osoba nekim osobnim problemima djece. S druge strane, roditelji mogu često zadirati u privatnost svoje, već odrasle djece i miješati se u stvari u koje ne bi trebali. Na kraju života dolazi do zamjene uloga između roditelja i djece, roditelji su sve više ovisni o drugima pa tu dolazi do zamjene uloga u kojima djeca skrbe o roditeljima. Ponekad je ta skrb provedena na način da se starijoj osobi skuha ručak ili ode u nabavku do trgovine umjesto nje. Nekada se radi o skrbi za roditelje koji su u potpunosti ovisni o drugima pa netko mora preuzeti potpuno nadzor nad hranjenjem, kupanjem, presvlačenjem i brigom nad njima. Osim što imaju ulogu oca i majke, osobe treće životne dobi dobivaju i novu ulogu bake i djeda. Neki od njih igraju svoje uloge bake i djeda na *tradicionalan* način, drugi su baka i djed u ulozi *zabavljača*, *nadomjestak roditelja* ili *riznica obiteljske mudrosti*. Ako odrastamo kao dio obitelji koju, između ostalog, čine baka i djed, imat ćemo privilegiju stvoriti pozitivne predodžbe o starijim osobama i iskusiti posebnu ljubav koju samo baka i djed mogu pružiti. One osobe treće životne dobi koje žive odvojeno od djece ili ih nisu nikada ni imale, provode staračke dane u dvoje. U tim obiteljima starije osobe, nakon umirovljenja i aktivnog života, ponovno imaju priliku posvetiti se jedno drugome i obnoviti svoje uloge muža i žene. Za kraj, možemo zaključiti kako je treća životna dob, u obitelji koja nas voli i prihvaća jedno novo, lijepo te pomalo neizvjesno razdoblje na kraju našeg života.

Literatura

1. Bogdan, V. (2018). *Kvaliteta života osoba treće životne dobi u ruralnoj zajednici*. Preuzeto 8.8.2022. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:813366>
2. Brajković, L. (2010). *Pokazatelji zadovoljstva životom u trećoj životnoj dobi*. Preuzeto 8.8.2022. s <http://medlib.mef.hr/824/1/brajkovic.pdf>
3. Despot Lučanin, J. (2014). Psihologija i starenje – mogućnosti psihološke skrbi za starije osobe i njihove obitelji. U Brajša-Žganec, A., Lopižić, J. i Penezić, Z. (Ur.), *Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva* (339-353). Jastrebarsko: Naklada Slap
4. Ducommun-Nagy, C. (2009). *Lojalnosti koje oslobađaju*. Zagreb: Oko tri ujutro
5. Duraković, Z. i sur. (1990). *Medicina starije dobi*. Zagreb: Naprijed
6. Duraković, Z. i sur. (2007). *Gerijatrija: medicina starije dobi*. Zagreb: C.T. – Poslovne informacije d.o.o.
7. Galić, S. i Tomasović Mrčela, N. (2013). *Priručnik iz gerontologije, gerijatrije i psihologije starijih osoba - psihologije starenja*. Osijek: Medicinska škola Osijek
8. Hlača, N. (1994). *Status osoba treće životne dobi prema obiteljskom zakonodavstvu*. Preuzeto 8.8.2022. s <http://www.rsp.hr/ojs2/index.php/rsp/article/viewFile/582/571>
9. Jančić, A. (2021). *Percepcija mladih o potrebama uključivanja osoba treće životne dobi u život zajednice*. Preuzeto 8.8.2022. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:236933>
10. Krizmanić, M. (2014). *Jesenji valcer – šetnja sunčanom stranom starenja*. Zagreb: vbz
11. Kuzma, D. (2016). *Kvaliteta života osoba treće životne dobi*. Preuzeto 8.8.2022. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:098799>
12. Martinčević-Ljumanović, R. (1985). *Zdrava i sretna starost*. Zagreb: Spekatar
13. Novak, I. (2020). *Život starijih osoba u zajednici - odnosi unutar današnjih obitelji*. Preuzeto 8.8.2022. s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:475033>
14. Pečjak, V. (2001). *Psihologija treće životne dobi*. Zagreb: Prosvjeta
15. Rusac, S. (2009). *Nasilje nad starijim osobama u obitelji na području Grada Zagreba*. Preuzeto 8.8.2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/73735>
16. Rusac, S. (2011). *Funkcionalna nesposobnost starijih osoba kao činitelj rizika za izloženost nasilju u obitelji*. Preuzeto 8.8.2022. s <https://hrcak.srce.hr/file/104647>

17. Schaie, K. W. i Willis, S. L. (2001). *Psihologija odrasle dobi i starenja*. Zagreb: Naklada Slap
18. Vuletić, G. i Stapić, M. (2013). *Kvaliteta života i doživljaj usamljenosti kod osoba starije životne dobi*. Preuzeto 8.8.2022. [shttps://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:896033](https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:896033)

The elderly persons in the family community

Summary

Old age and aging are natural processes for all third-age people. In this period, the person must adapt to everything new and previously unknown that this period of life brings. One's life changes and becomes different, as well as his position within the family. Third-age people have to make peace with retiring, and quite often their physical and mental health deteriorates. In times like these, their family members provide the greatest support. Some of the observed persons are a part of a family where they live together with their grown-up children, care for them, and worry about them as they did in the past when they were still kids. As time passes and old age approaches, third-age people begin depending more and more on the help of those around them. This is when parental roles are reversed, so now the children are the ones taking care of their already weak and needy parents. This care sometimes means just going to the store instead of the parents, and sometimes it implies daily help and care, from feeding and bathing to changing clothes. In addition to their own children, grandchildren are also a part of the family. These children enable third-age people to fulfill their new and special roles as grandmothers and grandfathers, which the elders enjoy. Grandparents find sources of happiness and joy in life in their grandchildren, they have the opportunity to be with them, take part in raising them, and influence their opinion about the elderly and breaking the prejudices associated with that age. Third-age people who do not have children or whose children have moved away spend their old age in a small family of two spouses. For them, this becomes a time to reconnect and spend time together, which they now have enough of after retiring. In Croatia, the position and rights of third-age people are governed and regulated by laws and ordinances that regulate their individual social relations and position.

Key words: family, care, old age, third age, health.